

HER GECEYİ KADİR BİLELİM!

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû

Aziz ve sevgili kardeşlerim, değerli izleyiciler ve dinleyiciler Allah cümlenizden razı olsun. Cümlenizi Kadir Gecesine isabet edip, Kadir Gecesini idrak eyleyip, onu mükâfat alacak şekilde değerlendirmeye muvaffak eylesin. Kadir Gecesini ihyâ edip, vaad edilen sevapları almayı, Allah cümlenize nasib eylesin.

Takvimlerde cumayı cumartesiye bağlayan gece, Kadir Gecesi olarak yazılıyor.

a. Kadir Sûresi

Kadir Gecesi hakkında Kur'an-ı Kerim'de, müstakil *Sûretü'lKadr* var:

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ. وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ

الْقَدْرِ. لَيْلَةُ الْقَدْرِ

خَيٍّ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ. تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا

بِإِذْنِ رَبِّهِمْ، مِنْ كُلِّ أَمْرِ. سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ

الْفَجْرِ

(*Innâ enzelnâhü fî leyleti'l-kadr. Ve mâ edrâke mâ leyletü'lkadr. Leyletü'l-kadri hayrun mi elfi şehr. Tenezzelü'l-melâiketi ve'r-rûhu fihâ bi-izni rabbihim min külli emr. Selâmün, hiye hattâ matlai'l-fecr.*) (Kadir, 97/1-5)

Bu sûrenin tefsirinde, tefsir kitaplarında açıklamalar var. Meselâ, İbn-i Kesîr tefsiri, bu hususla ilgili hadis-i şerifleri almış, bu hadislerin ravilerini ve değerlendirmesini yapmış, kuvvet derecelerini karşılaştırmış. O bakımdan güzel bir bilgi topluluğu var İbn-i Kesir'de.

Bu Kadir Gecesi ile ilgili sûreden Kadir Gecesinin mahiyeti anlaşılıyor. (*Leyletü'l-kadri hayrun min elfi şehr*) kısmından, yâni üçüncü ayet-i kerimesinden. “Öyle bir gece ki, içinde bu gece olmayan bin aydan daha hayırlı.” Bin ay peşpeşe gelip de, içinde Kadir Gecesi oldu mu, bu ondan daha büyük olur muhakkak. İçinde Kadir Gecesi olmayan bin ay kadar, ondan daha hayırlı bir gece oluyor.

(*Innâ enzelnâhü fî leyleti'l-kadri*) diye başlıyor sûre: “Biz onu Kadir Gecesinde indirdik.” Neyi *Hû* zamiri, o demek. Bu *hû* zamirinin neye delâlet ettiğini incelemek lâzım!

İbni Kesir'in görüşüne göre, *hû* zamirinde anlatılmak istenen, Kur'an-ı Kerim'dir. Yâni: (*Innâ*) "Ben azimüşşan, alemlerin Rabbi onu, yâni Kur'an-ı Kerîm'i Kadir Gecesi'nde indirdim." Demek ki, Kadir Gecesi'nin Kur'an tarihinde, dinimizin tarihinde böyle bir sıfatı da var.

(*Ve mâ edrâke mâ leyletü'l-kadr*) "Kadir Gecesi'nin ne olduğunu biliyor musun?" diye tercüme edebileceğimiz, nakledebileceğimiz bir ayet-i kerime. Ama, aslında tam ibâre (*Ve mâ edrâke*) "Ne sana bildiriyor, Kadir Gecesi'nin ne olduğunu" Yâni, "Hangi bilgi sana Kadir Gecesi'ni anlatıyor? Bu hususta bir kaynak, bir malzeme var mı" gibi. Tabii kestirme yoldan, "Kadir Gecesinin ne olduğunu biliyor musun?" gibi bir noktaya geliyor, bu ayet-i kerime.

Ondan sonraki üçüncü ayet-i kerimede, (*Leyletü'l-kadri hayrun min elfi şehrin*) "Öyle bir gece ki, içinde bu gece olmayan bin aydan daha hayırlı." diye bildiriliyor. Demek ki, Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır.

Ondan sonra da, Kadir Gecesi'nde olan olaylar anlatılıyor: (*Tenezzelü'l-melâiketü*

ve'r-rûhu fîhâ bi-izni rabbihim) “Melekler ve Rûh, Rablerinin izniyle yeryüzüne inerler.” Rûhun, Cebrâil AS olduğu söyleniyor, veyahut başka melekler topluluğu olduğu rivayeti de var. Bunlar yeryüzüne iniyorlar. Yâni, o Kadir Gecesi'nde olan olaylar.

(Min külli emrin) “Her bir emr-i ilâhîden dolayı, Allah buyurduğu için, hikmetli bir işin îfası için, kullara mükâfât dağıtılması için, melekler inerler.”

(Selâmün hiye hattâ matlai'l-fecr) Tan-yeri atıncaya kadar, imsak kesilinceye kadar olduğu bildiriliyor.

Demek ki, bir tarihi var Kadir Gecesinin, özelliği var; Kur'an-ı Kerim inmiş. Eğer *hû* zamiri Kur'an-ı Kerîm'i kastediyorsa, başka bir şeyi kasdetmiyorsa. Ulemanın kanaati Kur'an-ı Kerîm. İbn-i Abbas RA'nın bildirdiğine göre, Kur'an-ı Kerîm Kadir Gecesi'nde Levh-i Mahfuz'dan semâ-ı dünyaya topluca indirildi. 23 senede de, olayların gelişmesi üzerine, ondan bölüm bölüm indirildi.

Böylece Cenab-ı Hakk'ın mukadderatının yazıldığı Levh-i Mahfuz'unda Kuran-ı Kerîm'in ayetleri belli, olacak olaylar belli, onlar semayı

dünyaya indi. Olayların gelişmesi, senelerin geçmesi üzerine, bu Kur'an-ı Kerîm'in ayetleri insanlara okundu. Olaylar üzerine ayetler nazil olarak parça parça, bölüm bölüm, böyle 23 yılda inmesi tamamlandı. Ama ilk inmesi, Levh-i Mahfuz'dan semâ-yı dünyaya inişi, Kadir Gecesi'nde olmuştur.” diye açıklanıyor. Kadir Gecesi'nin çok şerefli bir gün olduğu belirtiliyor. Bin aydan daha hayırlı.

Bu hususta, yani bu sûre ne sebeple nazil olmuş, sebab-i nüzûlü nedir?

Mücahid'den rivayet edildiğine göre, Beni İsrail'den yani eski ümmetlerden, Ya'kub AS'ın neslinden gelen mübarek, dindar, ehli tevhid insanlardan bir mübarek, (*lebise silâha fi sebîli'llâhi elfe şehri*) belinde kılıç bin ay gezmiş. Peygamber SAS Efendimiz SAS bunu anlattığı zaman, müslümanlar böyle duyunca, hayran kalmışlar. Hayret etmişler:

“—Maşaallah bu kadar uzun zaman sevap kazanacak şekilde belinde kılıç gezdi diye.
“

Bunun üzerine, bu kişinin bu kadar sene kılıç belinde cihad ederek vakit geçirmesi gibi,

Allahu Tealâ Hazretleri müslümanlara da, bin aydan daha hayırlı Kadir Gecesi'ni ihsan etti.

Demek ki, Ümmet-i Muhammed'e bir ikram olmuş oluyor.

Bir başka rivayete göre de, Peygamber SAS Efendimiz, yine Beni İsrail'den, ömründen seksen yılı ibadetle geçiren dört isimden bahsetmiş:

ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَوْمًا أَرْبَعَةً
مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، عَبْدُؤَا اللَّهِ ثَمَانِينَ عَامًا،
لَمِيعَصُوهُ طَرْفَةَ عَيْنٍ؛ فَذَكَرَ أَيُّوبَ، وَ
زَكَرِيَّا، وَحِزْقِيلَ بْنَ الْعُجُوزِ، وَيُوشَعَ بْنَ نُونٍ، قَالَ:
فَعَجِبَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مِنْ ذَلِكَ، فَأَتَاهُ جَبِيلٌ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، عَجِبْتُ
أُمَّتَكَ مِنْ عِبَادَةِ هَؤُلَاءِ النَّفَرِ ثَمَانِينَ سُنَّةً، لَمْ
يُعْصُوهُ طَرْفَةَ عَيْنٍ، فَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ خَيًّا مِنْ ذَلِكَ، فَقَرَأَ
عَلَيْهِ: إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ. وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ
الْقَدْرِ. لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيٌّ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ هَذَا أَفْضَلُ مِمَّا

عَجِبْتَ أَنْتَ وَأُمَّتُكَ، فَسَرَّ بِذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالنَّاسُ مَعَهُ

(Zekere rasûlü'llàh SAS yevmen, erbaaten min benî isrâîle abedu'llàhe semânîne àmen) Günlerden bir gün, Peygamber SAS Efendimiz, Benî İsrail'den dört kişiyi ümmetine anlattı. Bunlar seksen yıl Cenab-ı Allah'a ibadet etmişler, (lem ya'sûhü tarafete aynin) bir göz yumup açıncaya kadar bile, Allah'a isyan etmeden.”

Bunlar kimler Eyyûb AS, Zekerıyyâ AS, Hezkîl AS ve Yûşâ AS. Efendimiz'in anlatılanlarını duyunca, sahabe-i kiram bunlara hayran kalmışlar, hayret etmişler. Onun üzerine Cebrâil AS gelmiş ve demiş ki:

(Ya muhammed, acibet ümmetike min ibâdeti hâülâi nefer) “Senin ashabın, ümmetin bu geçmiş, adı anılan o dört kişinin Allah'a güzel kulluk edişine hayran kaldı, şaşılar. (Semânîne seneh) “İsyan etmeden, bir göz yumup açıncaya kadar bile âsî olmadan, seksen sene böyle ibadet yaptılar diye hayret ettiler. (Fekad enzela'llàhu hayran min zâlike) Onlar hayret ettiler, imrendiler diye, Allah da müjde olarak size bu sûreyi indirdi.” diyerek, (Inna

enzelnâhü fî leyleti'l-kadr) sûresini okumuş. Böylece bundan dolayı bu sûre nazil olmuş oluyor.

(*Hâzâ efdalü mimmâ acibte ente ve ümmetike*) “Bu, senin ve ümmetinin imrendiğinizden daha kıymetli bir gecedir.” diye bildirince; (*feserre bi-zâlike rasûlü'llâh SAS ve'n-nâsü meahû*) bu haberden, Cebrail'in AS böyle bildirmesinden, Peygamber Efendimiz de çok sevindi, insanlar da çok sevindi, sahabe-i kiram da çok sevindi.” Yâni Cenab-ı Hakk'ın biz Ümmet-i Muhammed'e, Peygamberimiz'e bir güzel ikramı olmuş oluyor.

b. Kadir Gecesi'nin Önemi

Şimdi, Cenab-ı Hak böyle bir geceyi bizlere ihsan eylemiş, elhamdû lillâh. Peygamber Efendimiz bunu, daha sonraki yıllarda da Ramazan geldikçe ümmetine hatırlatmış.

Meselâ, büyük hadis alimi, mezheb kurucusu Ahmed ibn-i Hanbel'in (Rh.A), Ebû Hüreyre RA'dan rivayet ettiği hadis-i şerifte,

Cenâb-ı ¹Peygamber SAS buyurmuşlar ki:

¹ Neseî, *Sünen*, c.IV, s.129, no:2106; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.230, no:7148; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.66, no:2416; Beyhakî, *Şuabü'l- İmân*, c.III, s.307, no:3600; İshak

أَتَاكُمْ شَهْرُ رَمَضَانَ، شَهْرُ مُبَارَكٍ، فَرَضَ اللَّهُ
 عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ؛ تَفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَتُغْلَقُ فِيهِ
 أَبْوَابُ الْجَحِيمِ؛ وَتُغْلَى فِيهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِينِ، وَ
 فِيهِ لَيْلَةٌ هِيَ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ؛ مَنْ حُرِمَ خِيَمَهَا
 فَقَدْ حُرِمَ

RE. 10/1 (*Etâküm şehru ramadàn, şehrun mübârekün, farada'llàhu aleyküm sıyânehû; tûftehu fîhi ebvâbü's-semâ, ve tu'leku fîhi ebvâbü'l-cehennem, ve tükallü fîhi meredetü'sşeyâtîn; ve fîhî leyletün hayrun min elfi şehrin; men hurime hayrahâ, fekad hurime.*)

(*Etâküm şehru ramadàn*) “Size Ramazan ayı geldi. (*Şehrun mübârekün*) Bu ay çok mübarek, bereketli bir aydır. (*Farada'llàhu aleyküm sıyânehû*) Cenâb-ı Hak bu ayda oruç tutmayı size farz etmiştir.”

ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.73, no:1; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.418, no:1429; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.1, no:8959; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.113, no:2594; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.8, s.739, no:23661; *Keşfü'l-Hafâ*, c.1, s.45, no:94; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.I, s.158, no:257; Münzirî, *et-Tergîb*, c.II, s.59, no:1489.

(*Tüftehu fîhi ebvâbü's-semâ*) “Bu ayda semâ kapıları açılır.” Bunda mânâlar var. (*Ve tu'leku fîhi ebvâbü'l-cehennem*) “Cehennemin kapıları da kapanır. (*Ve tügallü fîhi meredetü's- şeyâtîn*) Şeytanların asîleri, inatkârları Ümmet-i Muhammedi azdırmaları, saptırmaları, kandırmaları diye zincirlere vurulur, kelepçelenir, bağlanır. (*Ve fîhi leyletün hayrun min elfi şehrin*) Bu ayın içinde öyle bir gece vardır ki, bin aydan daha hayırlıdır!” diye bildirmiş.

(*Men hurime hayrahâ fekad hurime*) “Bu Kadir Gecesini kaçıran, hayrını yakalayamayan, elde edemeyen, kaçırmış olur Ramazan'ı. Yâni büyük ziyana uğrar.”

Yine Ebû Hüreyre RA'dan *Sahihayn*'da, yâni

İmam Buhari ve

Müslim'in sahihlerinde kaydediliyor ki, Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş:³

مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا
تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

RE. 436/11 (*Men kàme leylete'l-kadri î mânên va'htisâben gufira lehû mâ tekaddeme min zenbihî*)

(*Men kàme leylete'l-kadri î mânên va'htisâben*) “Kim inanarak, iman ile ve sevabını Allah’tan umarak, bekleyerek Kadir Gecesine kalkar, onu ihyâ ederse, zikirle ve sairyle, o geceyi değerlendirirse; (*gufira lehû mâ tekaddeme min zenbihî*) o zamana kadar olan geçmiş günahları affolunur.”

Demek ki eski ümmetlerin güzel, mücahid, mübarek insanların yaptıkları amellere imrenince; Peygamber Efendimiz’e ve ümmetine, Allahu Teâlâ Hazretleri bir büyük hediye olarak bu Kadir Gecesini takdir buyurmuş, lütuf buyurmuş ve bunu anlatan Kadir Sûresi’ni indirmiş. Peygamber Efendimiz ve ashabı çok sevinmişler.

Öteki Ramazanlarda da, “Bak, bu Ramazanın içinde Kadir Gecesi var!” diye Peygamber Efendimiz ümmetine bildiriyor.

c. Kadir Gecesi'nin Zamanı

Şimdi bu Kadir Gecesi ne zaman Ramazan otuz gün, Kadir Gecesi hangisinde

Ebû Said el-Hudri Hazretleri'nden rivayet edilmiş olan hadis-i şerifte bildiriliyor ki:

اَعْتَكَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَشْرَ
الْأَوَّلِ مِنْ رَمَضَانَ، وَاعْتَكَفْنَا مَعَهُ، فَأَتَاهُ جِبِيلٌ فَقَالَ:
إِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ أَمَامَكَ، فَأَعْتَكَفَ الْعَشْرَ الْأَوْسَطَ،
فَاعْتَكَفْنَا مَعَهُ فَأَتَاهُ جِبِيلٌ فَقَالَ: إِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ
أَمَامَكَ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا
صَبِيحَةَ عِشْرِينَ مِنْ رَمَضَانَ، فَقَالَ: مَنْ كَانَ اعْتَكَفَ
مَعِيَ فَلْيُجْعِ، فَإِنِّي
رَأَيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ

وَإِنِّي أَنْسِيْتُهَا، وَإِنَّا فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ، فِي وَتَرٍ

(l'tekefe rasûlü'llâh SAS) “Peygamber Efendimiz SAS i'tikâfa girdi, (fi'l-aşri'l-ev-veli min ramadân) Ramazan'ın ilk on gününde.”

Biliyorsunuz, Araplar ayı anlatırken üçe bölüyorlar; *el-aşrû'levvel* ilk on gün. *Elaşrû'l-evâil* de diyorlar; ilk günler mânâsına. Ortasına

el-aşru'l-evsat veya *evâsıt* diyorlar; ortadaki günler, on gün, on birden yirmiye kadar. Ondan sonra da *el-aşru'l-evâhir*, sonundaki günler diye. On on öyle üçe bölüyorlar ayı; yirmi dokuz gün de olsa, otuz gün de olsa.

Şimdi, Peygamber Efendimiz Ramazan gelince itikâfa girmiş. Sonra halk da Peygamber Efendimiz'in i'tikâfa girdiğini görünce, onlar da sevinerek, heveslenerek, biz de sevap kazanalım diye, onlar da i'tikâfa girmişler. (*Feetâhü cibrîlü fekâle*) Fakat, Cebrâil AS Peygamber Efendimiz'e gelmiş, buyurmuş ki:

(*İnne'llezi tatlûbu emâmeke*) “Yâ Rasûlallah, aradığınız, yakalamak istediğiniz önünüzde. Yâni, Kadir Gecesi şu sizlerin i'tikaf ettiğiniz zamanlarda değil, önde.”, buyurmuş.

Bunun üzerine onlar *el-aşru'l-evsat*'ta, yani on biriyle yirmisi arasındaki zamanda i'tikâf etmeye devam etmişler. İtikâflarını o tarafa kaydırmışlar. Peygamber SAS, ashabıyla beraber itikâf etmişler.

(*Feetâhü cibrîlü fekâle*) Sonra Cebrâil AS yine gelmiş; (*Ellezî tatlûbu emâmeke*) “Beklediğiniz daha da ileride, ötede.” buyurmuş. Bunun üzerine Peygamber SAS, Ramazan'ın

yirminci gününde kalkmış, demiş ki; hutbe irad edip camide buyurmuş ki:

(*Men kâne i'tekefe maî*) “Kim benimle bugüne kadar i'tikâf etmişse, (*felyeci' leylete'l-kadri*) ben Kadir Gecesi'ni gördüm; (*ve innî ün-siytühâ*) gördüm ama unuttum. Allah bana unutturdu. Görmüştüm ama, bana unutturuldu.” Fakat sonuncu on günde olduğunu söylüyor: (*Feinnehâ fi'l-aşri'l-evâhiri*) “Hiç şüphe yok ki, o Kadir Gecesi son on gündedir.”

Bir de daha tahsis edici bir bilgi veriliyor: (*Fî vitrin*) “Tek günlerde.” Yirmisinden sonra tek günler ne olur Yirmi bir olur, yirmi üç olur, yirmi beş olur, yirmi yedi olur, yirmi dokuz olabilir. Beş tane tek gün var.

Peygamber SAS Efendimiz sonra demiş ki:

وَإِنِّي رَأَيْتُ كَأَنِّي أَسْجُدُ فِي طِينٍ وَمَاءٍ، وَكَانَ سَقْفُ
الْمَسْجِدِ جَرِيدَ النَّخْلِ، وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ
شَيْئًا، فَجَاءَتْ قَزَعَةٌ، فَأَمُطَرْنَا، فَصَلَّى
بَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ
الطِّينِ وَالْمَاءِ، عَلَى جَبْهَتِهِ

(*Ve innî raeytü keennî escüdü fî tânin ve mâin*) “Rüyamda öyle gördüm ki, sanki ben

çamura, suya secde ediyorum.” Rüyasını anlatıyor. Tabiii Peygamber SAS Efendimiz’in rüyası rüyâyı sâdıkadır. Gün gibi çıkardı zaten. Peygamber SAS Efendimiz’in gördüğü rüyalar aynen çıkardı. Önceden gördüğü şeyler vukû bulurdu.

(*Ve kâne sakfü’l-mescidi cerîden mine’nnahli ve mâ nerâ fi’ssemâi şey’en*) “Mescidin üstü hurma dallarıyla örtülüydü, gökyüzü görünmüyordu. (*Fecâet kaz’atün femutırnâ*) Birden bir yağmur yağmış. (*Fesallâ bine’nnebiyyi SAS*) Peygamber SAS Efendimiz namaz kıldırmış. (*Hattâ raeytü esere’t-tîne ve’lmâi alâ cebhetihî.*) Tabii yukardan damla-lar damlayınca, —mescid de böyle döşemeli değil, toprak, kendisi sade gölgelik gibi— namaz kıldırınca alnına su ve çamur sürülmüş.

Böylece ne olmuş oluyor Peygamber SAS Efendimiz’in rüyası tam çıkmış oluyor, rüyada Peygamber SAS Efendimiz’in gördüğü şey biz-zat yaşanmış oluyor.

Bu hususta çok rivayetleri kaydettikten sonra, bu mübarek alim, en kuvvetli rivayet olarak buyuruyor ki: “Yirmi yedisidir.” Yirmi yedisi demek, yirmi altıyı yirmi yediye

bağlayan gece demektir. O en kuvvetli ihtimal olmuş oluyor.

Fakat yine de, son on günün bazı farklı günlerin de olabileceği rivayetleri de var. Meselâ, yirmi üç, yirmi beş, yirmi yedi, yirmi dokuz.

Hattâ Ramazan'ın on yedisinde olduğuna dair başka rivayetler de var. Ama bütün bu rivayetlerin incelenmesinden en kuvvetlisi yirmi yedisi olduğundan; bizim ulemamız, büyüklerimiz de bunları bizden önce okuduklarından, Ramazan'ın yirmi yedinci gecesini Kadir Gecesi kandili olarak tesbit edip kutluyoruz.

Bu hususta, Ebû Zerri'l-Gıfârî RA'ın rivayetini ²okuyalım:

أَنَا كُنْتُ أَسْأَلُ النَّاسَ عَنْهَا، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ،
أَخْبِنِي عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، أَفِي رَمَضَانَ هِيَ أَوْ فِي
غَيْهِ؟ قَالَ: بَلْ هِيَ فِي رَمَضَانَ. قُلْتُ تَكُونُ مَعَ
الْأَنْبِيَاءِ مَا كَانُوا، فَإِذَا قُبِضُوا رُفِعَتْ أُمُّ هِيَ إِلَى يَوْمِ
الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: بَلْ هِيَ إِلَى يَوْمِ

² Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.171, no:21538; İbn-i Kesîr, *Tefsir*, c.VIII, s.446; Ebû Zerri'l-Gıfârî RA'dan.

الْقِيَامَةُ.

(*Ene küntü es'elü'n-nâse anhâ*) “İnsanlara bu Kadir Gecesi hakkında bilgilerini ben soruyordum.” Ebu Zerri'l-Gıfârî bu sözü söyleyen. (*Kultü*) Peygamberimiz'e SAS demiş ki (*Yâ rasûla'llâh, ahbirnî an leyleti'l-kadri, e fî ramadàn hiye ev fî gayrihî?*) “Yâ Rasûlallah, bu Kadir Gecesi Ramazan'da mı, yoksa Ramazan'ın dışında mı?” diye soruyor.

Peygamber Efendimiz SAS cevap veriyor: (*Bel hiye fî ramadàn*) “Hayır, başkasında değil Ramazan'da.”

(*Kultü: Tekûnü mea'l-enbiyâi mâ kânû, feizâ kubidû rufiat ev ilâ yevmi'l-kıyâme?*) “Yâni, peygamberler varken oluyor da, peygamberler vefat ettirilip, ruhları kabzolunup insanların arasından giderse kaldırılacak mı, yoksa duracak mı?” diye soruyor. Tabii, kasdı Peygamber SAS Efendimiz. Yâni, “Yâ Rasûlallah, bu senin sağlığına mı mahsus, öldükten sonra da olacak mı Bu asr-ı saadete mi mahsus?” demiş oluyor.

Peygamber Efendimiz SAS ona da cevaben buyurmuş ki: (*Bel hiye ilâ yevmi'l-kıyâme*) “Hayır, benim asr-ı saadetime mahsus değil;

kıyamete kadar Ramazanlarda Kadir Gecesi olacak!”

قُلْتُ: فِي أَيِّ رَمَضَانَ هِيَ؟ قَالَ: التَّمِسُّوْهَا فِي
الْعَشْرِ الْأَوَّلِ أَوْ الْعَشْرِ الْآخِرِ، ثُمَّ حَدَّثَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، وَحَدَّثَ ثُمَّ اهْتَبَلْتُ

وَوَغَفَلْتُ قُلْتُ فِي أَيِّ الْعَشْرَيْنِ هِيَ؟ قَالَ: ابْتَغُوهَا
!فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ، لَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا

(Kultü) Bu sefer yine soruyu sormuş. İyi ki sormuş, biz de öğreniyoruz: (Fi eyyi ramadàn hiye?) “Ramazanın hangi günündedir o, yâ Rasûlallah?” diye sormuş.

(Kàle) SAS Efendimiz buyurmuş ki: (İltemisûhâ fi’l-aşri’l-evvel, ve’l-aşri’l-âhir) “Bunu birinci onlukta ve sonuncu onlukta, ayın ilk onluğunda ve son onluğunda araştırın!”

Sonra pek anlayamamış, bir karışıklık olmuş. (Fî eyyi’l-işrîne hiye) “Hangisini dediniz yâ Rasûlallah?” diye bir daha sorunca: (İbteğûhâ fi’l-aşri’l-evâhir) “Son on gününde arayın!” buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz.

Ama arkasından bir söz daha söylüyor Peygamber Efendimiz: (Ve lâ tes'elnî an şey'in ba'dehâ) “Bu sorudan sonra, bana artık başka sorma!” diye buyuruyor. Demek ki, tam tayin edilmesini Efendimiz engellemek istiyor. Kendisi bilse bile, bildirmek istemiyor.

ثُمَّ حَدَّثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ
اهْتَبَلْتُ وَغَفَلْتُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَقْسَمْتُ
عَلَيْكَ بِحَقِّي عَلَيْكَ، لَمَّا أَخْبَتَنِي فِي أَيِّ الْعَشْرِ
هِيَ؟ قَالَ: فَغَضِبَ عَلَيَّ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ مِثْلَهُ، مُنْذُ
:صَحَبْتُهُ، وَقَالَ التَّمِسُّوْهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، لَا
تَسْأَلْنِي عَنْهُ

شَيْءٍ بَعْدَهَا

Fakat o biraz şey yapmış, yine bir fırsat yakalamış. Bakın ifadesine: (Fekultü: Yâ rasûla'llah, aksemtü aleyke bi-hakkî aleyke) “Yâ Rasûlallah, seninle olan tanışıklık hukukumun adına, namına sana and veriyorum; (lemâ ahbertenî fî eyyi aşrin hiye) bu hangi on gündedir?” diye bir daha sorunca; (fegadıbe aleyye gadaben lem yağdab mislehû, minzü

sahibtühû) “Efendimiz ben bu soruyu bir daha sorunca, tanıştığımız zamandan beri hiç kızmadığı kadar kızdı.” diyor. Peygamber SAS Efendimiz’in kızdığını söylüyor. Demek ki, bilgi vermek istememiş oluyor, son on günde aramayı tavsiye ediyor.

d. İ'tikâf İbadeti

Peygamber SAS Efendimiz kendisi, Kadir Gecesi’ni aramak için, istifade etmek için, son on günü evinden ayrılıp, hanımlarının yanından ayrılıp, mescidde yatıp kalkmağa başladılar. Buna *i'tikâf ibadeti* diyoruz, çok sevaplı bir ibadet. Böyle güzel bir şekilde, şartlarına uyarak,

(*imânen va'htisaben*) yâni inanarak ve sevabını Allah’tan bekleyerek insan *i'tikâf* ederse; (*hacceteyni ve umreteyni*) iki nafîle hac ve iki umre sevabı alır.

Çok büyük bir ibadet bu *i'tikâf*. Onun için, Peygamber Efendimiz SAS, ibadeti çok sevdiğinden, sabahlara kadar ibadet ettiğinden; Ramazan zâten hoş bir ay olduğundan, Ramazanın son on günü kendisi *i'tikâfa* girerek, arada da insanlara girmelerini söyleyerek; ama Kadir Gecesinin gününü tam beyan etmeden, on gün

i'tikâf etmeyi tavsiye buyurmuş oluyor. Tabii, o on gün mescidde i'tikâf eden, o Kadir Gecesi-
sini yakalar.

Pekiye hanımlar ne yapacak Erkekler bu sevabları kazanacak da, hanımlara bir şey yok mu Hanımlar da sevabı kazanır. Biliyorsunuz, onların i'tikâf etmeleri evlerinde oluyor. Evle-
rinin bir odasını mescid edinirler kendilerine. Orada i'tikâfın şartlarına uygun olarak, ilmi-
halde yazılan usullere uygun olarak, zamanla-
rını ibadetle geçirirler.

Bey camide, o da evinde; veya beyinin işi gücü olur, i'tikâfa girmemiş olabilir ama, beyi artık hanımının yanına gelmeyecek. Onun için, izinsiz olmaz, kocası izin vermezse olmaz. Kocasının izni şart. İzni olduğu zaman, hanım i'tikâfa başladı mı, artık kocası yanına gelmez. On gün orada ibadet eder, Kadir Gecesi-
ni de yakalar.

e. Melekler ve Ruh'un İnmesi

Kadir Gecesinde içinde olan olaylar da, sûrede beyan ediliyor. Bir kere melekler iniyor-
lar. (*Tenezzelü'l-melâiketü ve'r-rûh*) *Tenez-
zelü, tetenezzelü'nün* daha kısa şekli, mâzî

değil muzâri; melekler iner demek. “Melekler iner, (ve’r-rûhu) bir de Ruh iner.” *Rûh*, elif lâm ile, belirli, er-Rûh.

Şimdi bu Rûh isimli melek nedir Tefsiri yazan zat-ı muhterem:

واما الروح فقيل المراد به ههنا جيل عليه

السلام

(*Ve emme’r-rûhu fekîle’l-murâdü bihî hâhünâ cibrîl AS*) “Burada bu ruhtan murad Cebrail AS’dır. Cebrâil iner.” diyor.

Neden böyle söylüyor Çünkü ruh kelimesinin başka ayetlerde, başka anlamları da var, onun için söylüyor.

Burada hadis-i şerifler de var. Cebrâil AS ile bazı meleklerin yeryüzüne inip, bazı müslümanlarla musafaha ettiğini; musafaha edilen müslümanın, mânevî hazdan ürperti duyduğunu, hadis-i şerifler bildiriyor.

وقيل هم ضربٌ من الملائكة

(*Ve kîle hüm darbün mine’l-melâikeh*) “Bu ruh Cebrâil değil de, meleklerden başka cins meleklerdir.” diye açıklayan da var. Bu rivayetler böyle.

Burada, “Ruh iner, melekler iner.” buyruluyor.

(*Min külli emr*) Yâni;

سَلَامٌ هِيَ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ

(*Selâmün hiye min külli emrin*) “Bu gece her işten selâmet olur.” Ne demek Hoşa gitmeyen arızalar, kaza vs. gibi şeylerden uzak, sakin bir gece, olur. Mücahid’in mânâ vermesi böyle.

(*Selâmün hiye*) “Bu gece selâmdır.” Bunun açıklaması:

هِيَ سَالِمَةٌ لَا يَسْتَطِيعُ الشَّيْطَانُ أَنْ يَعْمَلَ فِيهَا
سُوءًا

(*Hiye sâlimetün lâ yestatîu’ş-şeytânü en ya’melü fîhâ sûen*) “Şeytanın bu gecede bir kötülük yapması, ona müslümanları aldatması imkânı verilmiyor. Onun için, selâmetlik bir gecedir Kadir Gecesi.” mânâsına izah ediyor.

Bir de İbn-i Abbas RA’nın, bu (*min külli emrin selâm*)’ı (*min külli’emrin selâm*) diye okuyuşu varmış. Tabii *imriin* olursa, “Her bir kişiden selâmetlik vardır.” mânâsına gelir.

(*Min külli emrin selâm*)’ın mânâsı, (*Lâ yahdüsü fihâ emrün*) “Hoşa gitmeyen bir şey

olmaz!” demektir. Veyahut, selâm oraya bağlı değildir. Önceki ayet, (*min külli emr*)’de bitiyor. (*Selâmün hiye*) ayrı bir cümle oluyor. O zaman mânâ: (*Hiye hayrün küllihâ*) “Bu gece başladığı akşam vaktinden, bittiği fecr vaktine kadar, tan yeri atıncaya kadar hep hayırdır. Yâni, şer yoktur, çok güzel mükâfatlar vardır.”

f. Her Geceyi Kadir Bilelim!

Ubâdetü’bnü Sâmit RA’dan, bu mevzu etrafında Peygamber SAS’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiş:³

لَيْلَةُ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْبَوَاقِي، مَنْ قَامَهُنَّ ابْتِغَاءَ
حِسْبَتِهِنَّ، فَإِنَّ اللَّهَ
يُغْفِرُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَا تَأَخَّرَ؛ وَهِيَ لَيْلَةُ
وِتْرِ، تِسْعٍ أَوْ سَبْعٍ أَوْ خَامِسَةٍ أَوْ ثَالِثَةٍ، أَوْ آخِرِ
لَيْلَةٍ

(*Leyletü’l-kadri fi’l-aşri’l-bevâkî*) “Kadir Gecesi bâki kalan, ayın en sonunda kalan son on gündedir. (*Men kâme’hünne*) Bu günlerde

³ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.324, no:22817; Taberânî,

Müsnedü’ş- Şâmiyyîn, c.II, s.166, no:1119; Heysemî, *Mecma-*

kim kalkarsa.” Kalkıp da tabii ayakta durmak mânâsına değil, namaz kılmak demek. Biz Ramazanda geceleri kalkıyoruz, yâni ne yapıyoruz Teravîh namazı kılıyoruz. Teravîh namazı, işte Ramazanın kıyamıdır.

(*Men kâme hünne ibtiğâen fî hisbetihinne*)
“Kim kalkar, sevabını Allah’tan umarak, bu son günlerin gecelerini ibadet ile değerlendirirse; (*feinna’llâhe yağfiru lehû mâ tekaddeme min zenbihî*) Allah-u Teâlâ Hazretleri, böyle yapan kulun geçmiş günahlarını affeder.” Bir de, (*Ve mâ teahhara*) Geriye kalan günahlarını da affeder.” diye ibare var. Yâni, bu geceyi değerlendiren kimsenin geçmişteki günahlarını ve sonraki günahlarını da affeder.

Bu rivayette, (*Hiye leyletün vitrun*) “Bu tek gecedir.” diye devam buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz. (*Tis’un*) “Dokuz, (*ev seb’un*) veya yedi, (*ev hâmisetün*) veya beşinci, (*ev sâlisetün*) veya üçüncü; (*ev âhiru ley-leh*) yahut da Ramazan’ın son gecesi.” buyurmuş.

Bu gecelerin Kadir Gecesi olduğu zaman, güneşin doğuşunda, gecenin kendisinde bir letafet, bir hoşluk olduğu da hadis-i şeriflerde

beyan edilmiş. Allah-u Tealâ Hazretleri, kullar, “Ben Kadir Gecesini ihyâ ettim; binaen aleyh, tamam, bu kadar senelik işi hallettim.” gibi bir duyguya düşmesinler diye, saklamış.

Biz de, Ramazanın her gününde gayret edelim, ibadet edelim! Hele şu son günlerde, şu konuşmayı dinledikten sonraki zamanlarda, geceleri daha hazırlıklı olun! Geceyi ihyâ etmeye daha çok gayretli olun Hatta büyüklerimiz daha güzel bir söz söylemişler:

“—İnsan her gecesini Kadir bilmeli!”

Çünkü, insanların özel Kadre erdikleri günler de olur. Bir insanın Cenab-ı Hakk’ın hoşuna gidecek, rızasını kazanacak bir hareketi yaptığı bir gece, onun için dünyalara değer, cihanlara değer, onun Kadri olur. Onun için, her geceyi insan Kadir bilmeli, güzel geçirmeli

Şimdi düşünün: Memleketimizde zelzele oldu. Akşam yattı insanlar, ne halde yattılar Kimisi belki abdest aldı, iki rekât namaz kıldı, abdestli yattı. Dervişane şekilde, Efendimiz’in tavsiye ettiği şekilde yattı. Kimisi belki içti, sızdı yattı. Kimisi kumar oynadı. Kimisi nasıl yaşadıysa.

Belki ondan sonra, zelzele oldu, bina yıkıldı üstüne. *Innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn*. İşte ölüm geliveriyor birden, belli olmuyor; bir onun için.

Bir de o gece Kadir olabilir. Kadir Gecesi'ni insan değerlendirmeden kaçırmış olabilir. Onun için, ihtiyat etmeli, her gecesini Kadir bilmeli Hele hele Ramazan'ın içindeyken, bu son günlerde artık iyice, “Acaba Kadir bu gece mi Acaba Kadir bu gece mi” diye, iyice gayretimizi artırmalıyız. Çünkü, Cenab-ı Hak kulun ibadete gayretini seviyor ve meleklerine gösteriyor:

“—Bakın şu kullarımın ibadete koşuşmalarına, ibadete gayretlerine, aşklarına, şevklerine” diye mübâhat ediyor meleklerine. Kullarının güzel halleriyle öğünüyor.

Onun için, duygular önemli, kalbinin, gönlünün hali önemli; insanın aşkı, şevki, ihlâsı önemli. Böyle olmağa, kalbimizi gönlümüzü temiz tutmağa gayret edelim Çünkü Cenab-ı Hak insanın gönlüne nazar ediyor. Rütbesine, omuzuna, makamına, kasasına, parasına, yaşına bakmıyor; gönlündeki güzel duygulara bakıyor. Gönlümüzü temiz tutmağa çalışalım!

Aşk ile, şevk ile kendimiz için, Ümmet-i Muhammed'e, sevdiğimiz özel, yakın kardeşlerimize, has yakınlığımız olan kimselere, annemize, babamıza, evlatlarımıza olmak üzere, böyle yakınlarımızı düşünerek, Cenab-ı Hakk'a dualar edelim

g. Kadir Gecesi'nin İhyâsı

Kadir Gecesi nasıl ihyâ edilir Gecenin en güzel ihyâsı, tabii hiç uyumamaktır. Uyumazsan, uyumamağa güç yetirebilersen, akşamdan sabaha kadar hiç uyumazsın, ibadet edersin. Kur'an okursun, namaz kıalarsın, tesbih çeker-sin. Böylece geceyi ibadetle geçirmiş olursun.

Efendimiz SAS böyle yapardı. Sabahlara kadar secdelerle, namazın içinde Kur'an-ı Kerîm kıraatiyle gecesini geçirirdi. Ya öyle olur. Öyle yapamayanlar, hiç olmazsa yatsı namazını camide kılsın! Sabah namazını da camide cemaatle kılsın Çünkü, yatsı ile sabah namazını camide cemaatle kılanlara, gecesiyile gündüzünü ibadetle geçirmiş gibi sevab veriliyor.

Başka Hiç olmazsa erken yatsın, Kadir Gecesi denilen gecede. Ama yatarken nasıl yatacak Abdestli yatacak. Abdestli yatınca, uykusu

da ibadetten sayılır. Biraz dinlendikten sonra kalksın, gecenin şöyle yarısı falan geçtikten sonra, artık imsak vaktine doğru, imsak vaktinden geriye doğru düşünelim; o arada yaptığı şeylere dikkat etsin, güzel değerlendirmeye, ibadetle ihyâ etmeye çalışsın!

Böylece hem uyumuş olur, ama uykusu da ibadete yazılacak şekilde abdestli yatarsa; kazanmış olur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, tabii niyetlere göre ihsan ediyor. İsteyene, dua edene istediğini veriyor. Cenneti isteyen, cenneti veriyor. Kendisine cehennemden sığınanı, cehenneme atmıyor, cehennemden koruyor.

İstemek önemli, isteyip de gayret etmek de önemli. Karınca kararınca yolunda olunca, belki Cenab-ı Hakk kulların acizliğine nazar eylesin, rahmeyler, azını çoğa sayar, rahmetine bahane eylesin.

Âcizâne, nâçizâne, eksikli, kusurlu ibadetleriyle rahmetine erdirir, lutfu deryasına daldırır, nimetlerine kandırır kullarını. Bol bol ihsan eder.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, böyle ihsanına erdirdiği kullarından eylesin cümlemizi.

Es-selâmu aleyküm ve rahmetu'llâh, aziz
ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!
Bizi de duadan unutmayın.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

22. 12. 2000 - İSVEÇ

[Bütün MÜBAREK GÜN VE GECELER
sohbetlerine PDF olarak ulaşmak için
tıklayınız.](#)

